

CASTELLGALI

CASTELLGALI

Poble de Bages, a la confluència del Llobregat i del Cardener, prop de Montserrat.

PRON. POP.: *kæstɛlˈgəli*, oït a Santpedor i a Camps 5 per Casac.

DOC. ANT. *Castelo de Galindo* a. 867 (BABL VII, 48); *Castelgalin*, *Castel galin*, *Castel gali* a. 1050-1150 (Relacions de parròquies del bisbat de Vic publicades per Mn. A. Pladevall a *Catalunya Romànica* II. *Osona* 10 I, 1984, p. 72); *Castro Galindo* a. 1156 (*Cart.St.Cugat* III, 182); *Castrum Galini* a. 1178 (BABL VII, 48); *Castrogalino* a. 1248 (ibid., 49); *Castri Galini* a. 1323 (BABL VII, 49).

ETIM. Compost amb el NP *Gali* < GALIND que es 15 creu d'origen germànic, veg. E. T. C. I, 246; *DECat* IV, 295b13-296a47; *DECH* II, 41b21-60 però cf. *PVArGc*, s. v. *galin*, p. 467. J. F. C.

CASTELLISARD, Pic de ~

Grandiós penyal isolat de cap a 2800 m. d'altitud, al N. de la Coma de les Fades i dret al N. de Carlit, però dins del vessant de Lanós, en el terme de Portè (Alta Cerdanya).

DOC. ANT. (HOM.). L'*InvLC* esmenta un docu- 25 ment de l'any 1327 que parla de l'«artiguam ad Quer de *Lyzert*», a Prats de Molló que sembla errada de lectura per l'*isard* (*DECat* IV, 864a52-58).

ETIM. Compost de *castell* amb el nom de la cabra salvatge pirinenca *isard*: amb el sentit figurat d'indret 30 salvatge, fetèstec.

Castellitx, V. vol. I, 103-104 i *DECat* II, 626a32-35

CASTELL-LLEBRE

Santuari en el Segre Mitjà, i poblat de cases escampades, agre, al mun. de Peramola (GGC, p. 619).

PRON. MOD.: *kæstɛlˈlɛbrɛ* (o, vacil·lant *kæstɛlˈlɛbrɛ*, 40 1957, a Aguilar de Bassella (xviii, 41.20); ermita de *kæstɛlˈlɛbrɛ*, a Oliana (xviii, 52.4), situant-la entremig de la Serra d'Aubens i la «Roca dels Moros» (que és al N. d'aquesta serra). IGC: 4°58' × 42°05'. El Nomencl. del C.E.C.2 diu s. v. que és a 656 alt. i a 5 k. 45 de Peramola, el seu mapa el posa al NE. de Peramola, bastant prop d'Oliana; i afegeix (s.-v. *Peramola*) que s'hi fa un aplec el 25 d'abril. El Nomencl. A.P.T. Prov. Lleida: *Castellebre* te. Peramola, p. 52.

MENCIONS ANT. 995: «et ipsas ecclesias qui vocant Sta. Maria et St. Petrum est in apend. de *Kastro Vetre* --- et sunt ipsas eccl. in fines de *Lacivive* prope albo flumen *Secor*; et afr. --- or. in te. de *Kabriles*, mer. in monte *Madrona*, occ. serra de *Lacremas* et --- circii in *Albences*» 1 (p.p. Baraut, *Urgellia* III, 241.14). 55 1094: «ad St. Saturnini [de Tavèrnoles] --- ad St. Andrea de *Cintillas* [p. Organyà] --- ad Sta. Maria *Celzona* --- ad St. Martini de *Thaús* --- ad Sta. Ma. de *Castels*» (BABL VIII, 540); 1071: un cert Bertran posa en batllia de Ramon i Valença (els comtes de 60

Pallars) els castells de «*Miramar* et *Castellvetre*» (C Candi, *Mi.Hi.Cat* I, 3); els límits del Comtat de Pallars arribaven fins (i ocasionalment ultrapassaren) els de la Baronia de Rialb, que és 7 k. O. de Castell-llebre. *Miramar* i *Mirambell* són agregats de Bassella; 1518: *Castell-uedre*, cogn. doc. a Gerri pel *Spill* de Castellbò (f° 128v).

L'amic Rafel de la Torre, que col·laborava en els treballs de l'*Onom.Cat.*, en una monografia sobre NLL de l'Urgellet, que optà l'any 1959 al premi Blasi Vallespinosa recollia també (no dient d'on la treia) junt amb *Castell-llebre*, com a forma antiga, *Castellvedre* (que li devien indicar a l'arxiu de la SdUrg.²

Per a l'ETIM. convé tenir en compte dos parònims: a) En un arcaic document de Pallars, datat de l'a. 777, el comte-marquès Fredol posa dues esglésies subjectes a la de Ribera de Cardós: «Sta. C. de *Surri* et St. Martini qui est --- in pujo q.d. *Castra libera*» entre les que dependran del monestir de Gerri (junt amb *Per-Abella* [v. l'art.], el Pla de Corts, Olb i Cassovall) (Colle. Moreau I, 11-12). Una butlla papal de 1163-4 cita entre les possessions del mon. de Gerri, la *eccl. Sti. Martini de Castro Libero*, darrere de Moror [SO. de Tremp] i seguida de Palau de Noguera [ibid.], St. Martí de Canals [entre Pobra de Segur i el Pla de Corts] (p.p. Serrano S., *N.H.Rbg.*, p. 119) i Kehr (*Papsturk.*). És, doncs, bastant clar que devia ser a l'O. de la Noguera Pallaresa, i cap al Pla de Corts (que és dret a l'O. de Gerri, més enllà del riu). Per consegüent són llocs ben allunyats, i el més probable és que es tracti d'una semblança merament casual, i en tot cas no guiadora per a l'etim., car, almenys haurien de ser resultats radicalment diferents, si tinguessin ori- 35 gen comú.

b) Roca de *Castellvidre* (*kæstɛlˈbidrə*), a Cerdanya, gran penyal, al capdamunt de les Gorges del riu Segre naixent, te. de Llo entre les Roques de *Queraus* i les Gorges que el mapa anomena de *Salangoi*: l'inf. aclareix que també en diuen el *Roc de l'Aguila* (xxiii, 35.4 i ss.). Amb un duplicat (*b'*), ben lluny de Cerdanya: Planells de *kæstɛlˈbidrɛ* cap a l'alta Ribagorçana, te. Adons (xix, 184).

El parònim *b*) és ja ben probable que tingui etim. comuna amb *Castell-vetre*, la forma antiga de *Castell-llebre*. Si com a etim. partim del ll. *vetus, veteris* 'vell' compost: CASTELLU VĒTĒRE com ho descabdello en E. T. C. (134, § 47), en les altes valls de Pallars i Ribagorça es troben molts testimonis d'una antiga diftongació de E en *ie*, sobretot en NLL, i hi ha especialment *Viedres* pda. d'Unarre (134.12), altre prolongament del mateix llatí VĒTĒRE (*Supiedres*, *Sierra*, *Solaniello*, *Lo Tierço* etc.). Havent-s'hi superposat més tard la fonètica cat. (que ha reduït a *i* i a *ú* els antics diftongs *ie*, *yo*) aquelles formes diftongades apareixen avui reduïdes generalment a *i/ú*: així *Estavill* junt amb *Estavell/Estavello*, *Pallerulo*, *Penapurco*, *Cunco* i *Recunco*.

Que el ll. antic VĒTĒRE es conservà en la toponímia pirinenca, en tenim bastantes més proves. Paral·lel al nostre cas, *Villa-Vietre* pda. d'Ayerbe (prop i al